

**Spreekpunten mw Bijleveld
ontvangst rapport Rfv
Sociëteit de Witte 19 maart 2009**

Dames en heren,

Verleden jaar hebben we de verhoudingen tussen de overheden opnieuw vorm gegeven, met het zogenaamde bestuursakkoord. We hebben toen ook afgesproken dat we de financiële verhoudingen tussen Rijk en provincie zoals die in de loop der tijd gegroeid waren, zouden onderzoeken.

Ik zeg dit er maar even bij omdat we het misverstand zouden kunnen krijgen dat u denkt dat de huidige crisis de aanleiding zou zijn.

Dat is niet het geval.

Het ging erom dat we uit een eerder onderzoek van het IPO en een eerder advies van de RFV konden afleiden dat de verhouding scheef was gegroeid. Scheef op twee manieren:

scheef wat betreft de inkomensstromen

en scheef omdat sommige provincies meer financiële mogelijkheden hebben dan anderen.

In 1998 haalden de provincies 78% van hun inkomsten uit het provinciefonds, 11% uit de motorrijtuigenbelasting en 11% uit eigen vermogen. Nu is 35% provinciefonds 36% motorrijtuigenbelasting en 27% eigen vermogen

Ik mocht even eerder dan u allen kennismaken van de inhoud en ik wil vooraf zeggen dat ik het waardeer dat de Raad er in geslaagd is dit op korte termijn klaar te krijgen én ik wil hen complimenteren met een duidelijk en methodisch helder rapport.

Wat zijn nu de punten die ik bij het doornemen van het rapport er uit licht; mijn samenvatting zal ik maar zeggen?

De vraag waar we een antwoord naar zoeken is: hoeveel geld hebben de provincies nodig om te kunnen doen wat ze moeten doen. De raad heeft 1998 als vertrekpunt genomen en gekeken wat nu nodig zou zijn bij ongewijzigd beleid. De voorzitter van de Raad heeft zojuist de bedragen genoemd.

De raad constateert verder dat de algemene middelen uit het provinciefonds beter verdeeld moeten worden. Er is ongelijkheid tussen de provincies die niet past in de uitgangspunten van de financiële verhoudingenwet; provincies hebben een ongelijk uitgangspunt. Ook de

dividenden moeten worden meegewogen in de nieuwe verdeling. En dat zou betekenen dat 11 van de 12 provincies een lagere uitkering zullen krijgen.

De Raad beveelt nog iets aan om de financiële verhoudingen te verhelderen, en dan gaat het over de cofinancieringsconstructies. Daarbij betaalt de provincie een deel en het rijk ook.

De raad pleit er voor om de verantwoordelijkheid van de provincies als eerste overheid in het ruimtelijk economisch domein, verder uit te werken.

Het is uiteraard nog te vroeg om te zeggen wat de consequenties zullen zijn van dit rapport maar dat er dingen moeten veranderen is duidelijk.

We zullen duidelijk moeten hebben wat de provinciale taken zijn en hoeveel geld daarmee gemoeid zou moeten zijn.

Laat ik er heel duidelijk bij zeggen: dit kabinet zal niet aan de open huishouding van de provincies tornen. De provincie is en blijft een eigen bestuurslaag met een eigen democratische legitimatie.

Wat we wél zullen doen is zorgvuldig kijken naar welke kerntaken we in het bestuursakkoord in 2008 met de provincies afgesproken hebben. Het rapport van de commissie Ladders heeft hiervoor goede handvatten geboden.

Als de provincies een ruimer takenpakket voor zich zelf zien dan zijn de Raad en ik het er over eens dat ze daar vrij in zijn.

Maar... bij het toedelen en verdelen van de middelen houden wij daar geen rekening mee.

De scheefgroei tussen de provincies, waar Flevoland het meest last van heeft, heeft nog een oorzaak.

Vroeger hebben we een bestuurlijke correctie ingevoerd om provincies aan een toen nieuw regime te laten wennen. Die gewenning is inmiddels wel gelukt, maar de correctie heeft in feite de scheefheid nog versterkt. Ik ben het dan ook helemaal eens met de aanbeveling van de Raad om de bestuurlijke correctie af te schaffen.

Een wijziging van de financiële verhoudingen zal ook gevolgen kunnen hebben voor de gemeenten.

De provincies zullen minder geld hebben om taken op te pakken die buiten het bestuursakkoord liggen en de gemeenten zullen hiervoor aan zet zijn.

Dat is overigens niet nieuw want dat hebben we afgesproken in het kabinetsstandpunt naar aanleiding van het advies van de commissie D'Hondt.

Of dat betekent dat er nu extra geld moet naar het gemeentefonds kan ik nog niet zeggen.

U merkt wel dat ik een stuk meeloop met het advies van de Raad maar er zijn een paar punten, die me nu al opvallen en die verdere overweging vereisen.

De RFV heeft er voor gekozen om de laatste doorlichting van het provinciefonds in 1998 als vertrekpunt te nemen.

Dat lijkt mij ook het goede vertrekpunt, maar we moeten de financiële positie van de provincies in 1998 op zich zelf ook nog kritisch bekijken. In dat jaar ging de discussie immers alleen over de verdeling tussen de provincies en niet over de hoeveelheid geld.

Een ander punt is de kwestie van hoe de provincies omgaan met kapitaal. Een belangrijke reden dat de provincies er, wat betreft kapitaal, heel verschillend voorstaan is het dividend en het aandelenbezit van en in energiebedrijven.

Het is zelfs de belangrijkste reden van het – laten we het maar noemen - teveel aan geld van de provincies én van de scheve verhoudingen daartussen.

Ik vind het daarom goed dat de Raad voorstellen doet om dit aan te pakken.

Maar – er daar gaat het om - ik heb wel mijn vragen bij de methode die de Raad voorstelt.

De Raad gaat er vanuit dat de provincies hun geld op de bank zetten om er een bepaald rendement mee behalen.

Het is duidelijk dat dit niet onomstreden is. Bankieren, rendement nastreven en dus ook risico's lopen - dat hebben we gezien - is niet de primaire taak van de provincie. Ik kondig dus vast aan dat ik zeker op dit punt nog terug zal komen.

Dames en heren, ik heb de laatste tijd alle provincies aangedaan om te horen wat de provincies doen in verband met de kredietcrisis.

Hoe kunnen zij de economie stimuleren en tegen welke grenzen en belemmeringen lopen ze aan?

In deze tijd vragen wij aan alle overheden, om hun bijdrage te leveren aan de aanpak van de crisis.

Het ziet er naar uit dat ook de provincies hun investeringen kunnen versnellen.

En dat doen ze ook: ze richten mobiliteitscentra op en houden mensen – vooral in de bouw- aan het werk door investeringen naar voren te halen.

Denk hierbij investeringen in de monumentenzorg, energiebesparingsmaatregelen in bestaande woningen en het versneld

aanleggen van fietspaden. Dat zijn inspanningen die we ook willen meewegen in de afspraken die we voor momenteel maken.

Wat daarbij opvalt is dat Rijk en de provincies op heel veel terreinen samenwerken en daarover ook financiële afspraken hebben gemaakt. Het gaat dan vaak om co-financiering.

Neem de afspraken over het investeringsbudget landelijk gebied. Rijk en provincie financieren dit samen en realiseren op die manier rijksdoelen. Hierdoor komt een goede afweging van prioriteiten in gevaar en lopen we het gevaar geld te verspillen.

We moeten goed bekijken hoe we in de toekomst met dit soort co-financieringsafspraken om willen gaan.

En daarmee kom ik aan de vraag: hoe nu verder?.

Als fondsbeheerder zal ik, samen met mijn medefondsbeheerder de minister van financiën, het gesprek binnen het Kabinet en met het IPO verder voeren. Het rapport van de Raad is daar een goede basis voor. Het zal er op neer komen dat we samen met financiën de eerste stappen gaan zetten om de scheefheid aan te pakken

Ik begrijp natuurlijk heel goed dat we niet zonder slag of stoot tot overeenstemming zullen komen. Maar een goed gesprek leidt altijd tot meer duidelijkheid en dat is één van de dingen waar het om gaat in het openbaar bestuur. Ik kijk eigenlijk wel uit naar dat gesprek met de provincies. Het gaat om de vraag voor welke taken, die de provincies vervullen, welke financiële middelen nodig zijn.

We hebben nu dit rapport. Ik zei het al: het is een goed en helder stuk. Ik ben de Raad erkentelijk voor hun werk en de kwaliteit daarvan. Vóór de zomer zal het Kabinet een reactie geven op dit rapport naar de Tweede Kamer. En dat geeft ons hopelijk de gelegenheid om de nieuwe verhoudingen zo snel mogelijk in te laten gaan. Nogmaals mijn dank en als ik zeg: u hoort er nog van, dan zeg ik bepaald niet teveel.